

Kultura polska w XV-XVI wieku

Uczeń pozna:

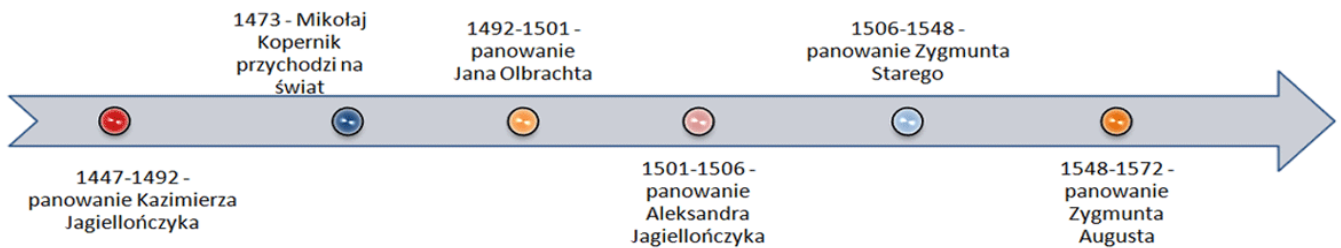
- główne zabytki sztuki gotyckiej w Polsce, przede wszystkim Kościół Mariacki w Krakowie, Kościół Mariacki w Gdańsku, ołtarz Wita Stwosza
- główne zabytki sztuki renesansowej w Polsce doby Jagiellonów, przede wszystkim Wawel i Kaplicę Zygmuntowską,
- pojęcia: styl gotycki, renesans, Wawel, Kaplica Zygmuntowska,
- postaci: Wit Stwosz, Jan Kochanowski, Mikołaj Kopernik.

Kultura polska w XV-XVI wieku

ORPEG
OŚRODEK ROZWOJU
POLSKIEJ EDUKACJI ZA GRANICĄ

Wiedza o Polsce

Oś czasu:

Renesans w Polsce - złoty wiek polskiej kultury

Rzeczpospolita weszła do renesansowej rodziny w podobnym czasie co większość krajów Europy. Choć w dziedzinie sztuki czy polityki wpływ nowych idei widać już w drugiej połowie XV wieku, to rozwój kultury odrodzenia przypadł w naszym kraju na XVI wiek. Szczególnie mocno podkreśla się znaczenie lat 1543–1580, nazywanych złotym okresem kultury polskiej. Rok 1543 związany jest m.in. z wydaniem drukiem dzieła Mikołaja Kopernika *O obrotach ciał niebieskich*, natomiast rok 1580 – ze śmiercią najwybitniejszego polskiego pisarza tej epoki – Jana Kochanowskiego.

Renesansowy Kraków

Dziedziniec Zamku Królewskiego w Krakowie, domena publiczna

Kraków był najludniejszym miastem Rzeczypospolitej w XVI wieku i liczył około 30 tysięcy mieszkańców (dla porównania ówczesny Paryż liczył około 300 tysięcy ludności). Ta liczba dziś nie robi wrażenia, ale w XVI wieku nie było to mało. Istotniejsze jest, że w Krakowie znajdowała się siedziba królewska. Dzięki Zygmuntowi Staremu i Bonie przebudowano Wawel na wzór renesansowy.

W Krakowie znajdowała się przez wiele lat jedyna wyższa uczelnia w Rzeczypospolitej, czyli Akademia Krakowska. Akademia Krakowska w drugiej połowie XV wieku należała do najlepszych uczelni w Europie, zwłaszcza w naukach ścisłych (matematyka, astronomia). Uczyło się tu od 1000 do 2000 studentów rocznie, z czego połowę stanowili przybysze z innych krajów.

Choć w XVI wieku dostrzegalny był powolny schyłek świetności Akademii, to w jej murach wiedzę zdobywali m.in.:

- Andrzej Frycz-Modrzewski, humanista, autor cenionej na całym kontynencie pracy O poprawie Rzeczypospolitej, w której pisał m.in. o równości wszystkich ludzi wobec prawa.
- Jan Kochanowski, największy poeta polskiego renesansu, jeden z najwybitniejszych humanistów.
- Marcin Kromer, wybitny historyk i geograf, humanista, przeciwnik reformacji, twórca dzieła O pochodzeniu i dziejach Polaków ksiąg trzydzieści.

Mikołaj Kopernik - wielki astronom

Z Krakowem związani byli najwięksi polscy pisarze renesansowi oraz uczeni. Tu studiował m.in. Mikołaj Kopernik. Jego najważniejsze dzieło ukazało się drukiem w roku śmierci wybitnego astronoma (1543). Autor zdążył jeszcze zobaczyć je wydrukowane w Norymberdze pod tytułem *De revolutionibus orbium coelestium* (O obrotach sfer niebieskich). To właśnie ta rozprawa naukowa stała się jednym z intelektualnych zaczynów kolejnej epoki, czyli baroku. Zanim ta wybitna księga, w której Kopernik stwierdził, że to nie Słońce krąży wokół Ziemi, lecz – Ziemia wokół Słońca, trafiła na kościelny spis dzieł zakazanych (1616), można było w niej przeczytać słowa wychwalające piękno kosmosu.

Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem, Jan Matejko, Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem, 1872, olej na płótnie, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, domena publiczna

Zadanie 1.

Przyjrzyj się poniższej ilustracji przedstawiającej zdjęcie jednej z gotyckich świątyń, a następnie wykonaj polecenia.

Ilustracja 1.

Kościół w Krakowie licencja: CC BY-SA 1.0[online], dostępny w internecie: wikimedia

Ćwiczenie 1

Uzupełnij luki w tekście, wskazując prawidłowe informacje.

Santiago Gucciego, Kaliszu, pod wezwaniem Świętej Jadwigi, pod wezwaniem Świętej Trójcy, Wita Stwosza, Gdańsku, Krzeszowie, Bartolommea Berrecciego, Mariacki

Jednym z najcenniejszych zabytków architektury gotyckiej w Polsce jest
Kościół..... w Krakowie.

Znajduje się w nim m.in. gotycki ołtarz autorstwa.....

Inna gotycka świątynia pod tym samym wezwaniem jest jednym z największych kościołów
w Europie i znajduje się, w polskim mieście portowym

Ilustracja 2

Ćwiczenie 2

Wskaż poprawne zakończenie zdania. Ilustracja 2 ukazuje słynną gotycką świątynię znajdującą się w

- Krakowie.
- Gdańsku.
- Warszawie.
- Poznaniu.

Zadanie 2.

Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie wykonaj polecenie.

*Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim, Moja droga Orszulo, tym zniknięciem swoim!
Pełno nas, a jakoby nikogo nie było: Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło. Tyś za wszystkie
mówiła, za wszystkie śpiewała, Wszystkieś w domu kąciki zawsze pobięgała. Nie dopuściłaś nigdy
matce się frasować Ani ojcu myśleniem zbytnim głowy psować, To tego, to owego wdzięcznie
oblapiając I onym swym ucielnym śmiechem zabawiając. Teraz wszystko umilkło, szczere
pustki w domu, Nie masz zabawki, nie masz rozśmiać się nikomu. Z każdego kąta żalność
człowieka ujmuje, A serce swej pociechy darmo upatruje.*

*Poezja polska w szkole średniej od średniowiecza do współczesności, antologia, wybór J.
Polanicki, Warszawa 1993, s. 40.*

Ćwiczenie 3

Wskaż prawidłowe informacje dotyczące powyższego tekstu źródłowego.

Łukasz Górnicki, fraszka, renesansowy, barokowy, pieśń, gotycki, Jan Kochanowski, Mikołaj Rej, Szymon Szymonowic, tren

A. autor

B. styl

C. typ utworu